

Εφαρμογή Κοινοτικής Νομοθεσίας Περιβαλλοντικής Ευθύνης στην Κύπρο

Δημήτρης Δημητρίου
Λειτουργός Περιβάλλοντος Α'

Πανεπιστήμιο Κύπρου, 15 Σεπτεμβρίου, 2025

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

1. Περιβαλλοντική Ευθύνη – Κοινοτική Νομοθεσία
2. Περιβαλλοντική Ευθύνη – Εθνική Νομοθεσία
3. Μελέτη Αξιολόγησης Κοινοτικής Νομοθεσίας
4. Εφαρμογή Περιβαλλοντικής Ευθύνης στην Κύπρο
5. Προκλήσεις - Εισηγήσεις

1. Περιβαλλοντική Ευθύνη – Κοινοτική Νομοθεσία

Οδηγία 2004/35/ΕΚ σχετικά με την περιβαλλοντική ευθύνη όσον αφορά την πρόληψη και την αποκατάσταση περιβαλλοντικής ζημίας

Η οδηγία για την περιβαλλοντική ευθύνη (ELD) τέθηκε σε ισχύ το 2007. Καθιέρωσε ένα ολοκληρωμένο καθεστώς ευθύνης σε επίπεδο ΕΕ για περιβαλλοντική ζημία με βάση την αρχή «ο ρυπαίνων πληρώνει». Καθιστώντας όσους έχουν προκαλέσει περιβαλλοντική ζημία υπεύθυνους για αποκατάσταση, η ELD παρέχει ισχυρό κίνητρο για την αποφυγή ζημιών εξ αρχής. Καθιστά επίσης υπεύθυνους για τη λήψη προληπτικών μέτρων εκείνους των οποίων οι δραστηριότητες απειλούν το περιβάλλον. Η ELD υποστηρίζει άλλους περιβαλλοντικούς νόμους της ΕΕ που έχουν σχεδιαστεί για την προστασία του περιβάλλοντος.

Ο γενικός στόχος της ELD είναι η πρόληψη και η πλήρης αποκατάσταση των φυσικών πόρων και των υπηρεσιών που υπέστησαν ζημία στην κατάσταση που θα υφίστατο εάν δεν είχε επέλθει ζημία.

1. Περιβαλλοντική Ευθύνη – Κοινοτική Νομοθεσία

Οδηγία 2004/35/ΕΚ σχετικά με την περιβαλλοντική ευθύνη
όσον αφορά την πρόληψη και την αποκατάσταση
περιβαλλοντικής ζημίας

Σε γενικές γραμμές η Οδηγία:

1. Καθορίζει την Περιβαλλοντική Ζημία
2. Καθορίζει την Ευθύνη για Περιβαλλοντική Ζημία
3. Επιβάλλει τη λήψη Προληπτικών και Διορθωτικών Μέτρων
4. Καθορίζει την ευθύνη Εφαρμογής

2. Περιβαλλοντική Ευθύνη – Εθνική Νομοθεσία

Ο περί της Περιβαλλοντικής Ευθύνης όσον αφορά την
Πρόληψη και την Αποκατάσταση Περιβαλλοντικής Ζημιάς
Νόμος του 2007 (Ν. 189(I)/2007)

Πεδίο εφαρμογής (Άρθρο 3)

(α) Στην περιβαλλοντική ζημιά που προκαλείται από την άσκηση οποιασδήποτε από τις επαγγελματικές δραστηριότητες που απαριθμούνται στο Παράρτημα III και σε οποιαδήποτε απειλή τέτοιας ζημιάς ως συνέπεια των δραστηριοτήτων αυτών·

(β) στη ζημιά προστατευόμενων ειδών και φυσικών οικοτόπων που προκαλείται από την άσκηση οποιασδήποτε από τις επαγγελματικές δραστηριότητες πλην εκείνων που απαριθμούνται στο Παράρτημα III και σε οποιαδήποτε επικείμενη απειλή τέτοιας ζημιάς ως συνέπεια των δραστηριοτήτων αυτών νοουμένου ότι ο φορέας εκμετάλλευσης ενήργησε με δόλο ή με αμέλεια·

(γ) σε περιπτώσεις περιβαλλοντικής ζημιάς ή επικείμενης απειλής τέτοιας ζημιάς από ρύπανση διάχυτου χαρακτήρα νοουμένου ότι θα είναι δυνατό να αποδειχθεί η αιτιώδης συνάφεια μεταξύ της ζημιάς και των δραστηριοτήτων μεμονωμένων φορέων εκμετάλλευσης.

2. Περιβαλλοντική Ευθύνη – Εθνική Νομοθεσία

Ο περί της Περιβαλλοντικής Ευθύνης όσον αφορά την
Πρόληψη και την Αποκατάσταση Περιβαλλοντικής Ζημιάς
Νόμος του 2007 (Ν. 189(I)/2007)

Καθήκοντα αρμόδιας αρχής (Άρθρο 6)

1. Η αρμόδια αρχή είναι υπεύθυνη για τον εντοπισμό του φορέα εκμετάλλευσης που προκάλεσε τη ζημιά ή την επικείμενη απειλή ζημιάς, για την εκτίμηση της σοβαρότητας της ζημιάς και τον καθορισμό των μέτρων αποκατάστασης σύμφωνα με το **Παράρτημα Ι**.
2. Η αρμόδια αρχή μπορεί να απαιτήσει από το φορέα εκμετάλλευσης να διενεργήσει τη δική του αξιολόγηση και να παράσχει κάθε πληροφορία και στοιχείο που είναι απαραίτητο.
3. Η αρμόδια αρχή μπορεί να εξουσιοδοτήσει ή να απαιτήσει από τρίτο πρόσωπο να εκτελέσει τα αναγκαία προληπτικά μέτρα ή τα μέτρα αποκατάστασης.
4. Οποιαδήποτε απόφαση λαμβάνεται από την αρμόδια αρχή με την οποία επιβάλλονται προληπτικά μέτρα ή μέτρα αποκατάστασης πρέπει να είναι δεόντως αιτιολογημένη και να κοινοποιείται αμέσως στο φορέα εκμετάλλευσης. Η αρμόδια αρχή ενημερώνει ταυτόχρονα το φορέα εκμετάλλευσης για τα ένδικα μέσα που έχει στη διάθεση του καθώς και για τις σχετικές προθεσμίες που υπόκεινται τα εν λόγω ένδικα μέσα.

2. Περιβαλλοντική Ευθύνη – Εθνική Νομοθεσία

Ο περί της Περιβαλλοντικής Ευθύνης όσον αφορά την
Πρόληψη και την Αποκατάσταση Περιβαλλοντικής Ζημιάς
Νόμος του 2007 (Ν. 189(I)/2007)

Προληπτική Δράση (Άρθρο 7)

Η αρμόδια αρχή μπορεί, ανά πάσα στιγμή-

- (α) Να απαιτήσει από το φορέα εκμετάλλευσης την παροχή πληροφοριών για τυχόν επικείμενη απειλή περιβαλλοντικής ζημιάς ή για περιπτώσεις που υπάρχουν υποψίες για τέτοια επικείμενη απειλή,
- (β) να απαιτήσει από το φορέα εκμετάλλευσης να λάβει τα αναγκαία προληπτικά μέτρα,
- (γ) να δώσει εντολές στο φορέα εκμετάλλευσης οι οποίες και να τηρηθούν από αυτόν για τα αναγκαία προληπτικά μέτρα που θα πρέπει να ληφθούν, ή
- (δ) να λάβει η ίδια τα αναγκαία προληπτικά μέτρα.

2. Περιβαλλοντική Ευθύνη – Εθνική Νομοθεσία

Ο περί της Περιβαλλοντικής Ευθύνης όσον αφορά την
Πρόληψη και την Αποκατάσταση Περιβαλλοντικής Ζημιάς
Νόμος του 2007 (Ν. 189(I)/2007)

Κόστος πρόληψης (Άρθρο 8)

Ο φορέας εκμετάλλευσης επιβαρύνεται με το κόστος των δράσεων πρόληψης, εκτός αν αποδείξει ότι η επικείμενη απειλή ζημιάς-

(α) Προκλήθηκε από τρίτο και επήλθε παρά την ύπαρξη όλων των ενδεδειγμένων μέτρων ασφάλειας, ή

(β) οφείλεται σε συμμόρφωση προς οδηγία ή εντολή μιας δημόσιας αρχής, διαφορετικής από οδηγία ή εντολή που εκδίδεται ως συνέπεια εκπομπής ή συμβάντος που προκλήθηκε από δραστηριότητες του ίδιου του φορέα εκμετάλλευσης.

2. Περιβαλλοντική Ευθύνη – Εθνική Νομοθεσία

Ο περί της Περιβαλλοντικής Ευθύνης όσον αφορά την
Πρόληψη και την Αποκατάσταση Περιβαλλοντικής Ζημιάς
Νόμος του 2007 (Ν. 189(I)/2007)

Κόστος αποκατάστασης (Άρθρο 11)

Ο φορέας εκμετάλλευσης επιβαρύνεται με το κόστος των δράσεων αποκατάστασης εκτός αν αποδείξει ότι η περιβαλλοντική ζημιά-

(α) Προκλήθηκε από τρίτο και επήλθε παρά την ύπαρξη όλων των ενδεδειγμένων μέτρων ασφάλειας, ή

(β) οφείλεται σε συμμόρφωση προς οδηγία ή εντολή δημόσιας αρχής, διαφορετικής από οδηγία ή εντολή που εκδίδεται ως συνέπεια εκπομπής ή συμβάντος που προκλήθηκε από δραστηριότητες του ίδιου του φορέα εκμετάλλευσης.

2. Περιβαλλοντική Ευθύνη – Εθνική Νομοθεσία

Ο περί της Περιβαλλοντικής Ευθύνης όσον αφορά την
Πρόληψη και την Αποκατάσταση Περιβαλλοντικής Ζημιάς
Νόμος του 2007 (Ν. 189(I)/2007)

Αίτηση για ανάληψη δράσης (Άρθρο 14)

Φυσικό ή νομικό πρόσωπο, το οποίο-

- (i) επηρεάζεται ή ενδέχεται να επηρεαστεί από περιβαλλοντική ζημιά, ή
- (ii) έχει έννομο συμφέρον από τη λήψη απόφασης σχετικά με περιβαλλοντική ζημιά, ή
- (iii) Υποστηρίζει ότι προσβάλλεται δικαίωμά του από περιβαλλοντική ζημιά

Τα πρόσωπα που έχουν συμφέροντα τα οποία δυνατό να επηρεάζονται από οποιαδήποτε απόφαση της αρμόδιας αρχής και μπορούν να ασκήσουν προσφυγή με βάση το άρθρο 146 του Συντάγματος κατά των αποφάσεων της αρμόδιας αρχής.

2. Περιβαλλοντική Ευθύνη – Εθνική Νομοθεσία

Ο περί της Περιβαλλοντικής Ευθύνης όσον αφορά την
Πρόληψη και την Αποκατάσταση Περιβαλλοντικής Ζημιάς
Νόμος του 2007 (Ν. 189(I)/2007)

Χρηματοοικονομική ασφάλεια (Άρθρο 15)

Ο Υπουργός λαμβάνει μέτρα που να ενθαρρύνουν την ανάπτυξη μέσων και/ή αγορών χρηματοοικονομικής ασφάλειας εκ μέρους των κατάλληλων οικονομικών και χρηματοοικονομικών φορέων, συμπεριλαμβανομένων χρηματοοικονομικών μηχανισμών σε περίπτωση αφερεγγυότητας, με στόχο να καταστεί δυνατή η χρήση χρηματοοικονομικών εγγυήσεων από τους φορείς εκμετάλλευσης προκειμένου να καλύψουν τις ευθύνες τους με βάση τον παρόντα Νόμο.

3. Μελέτη Αξιολόγησης ΕΕ

Η Μελέτη που δημοσιεύθηκε το Δεκέμβριο του 2023 επικεντρώθηκε σε:

1. Αποτελεσματικότητα

Οι ΑΑ σε πολλά ΚΜ τείνουν να εφαρμόζουν και να επιβάλλουν μόνο άλλες περιβαλλοντικές νομοθεσίες όπως η IED, αντί να επιβάλλουν και την εθνική νομοθεσία ELD, παρά την υποχρέωση εφαρμογής και επιβολής της δεύτερης έναντι της διακριτικής ευχέρειας επιβολής της πρώτης. Ένας βασικός λόγος για την τάση επιβολής μόνο εθνικής νομοθεσίας που δεν αφορά την ELD είναι η απουσία απαίτησης για έλεγχο των περιστατικών περιβαλλοντικής ζημίας στην εθνική νομοθεσία IED, ώστε να διαπιστωθεί εάν εφαρμόζεται η ELD. Αξίζει να σημειωθεί ότι μόνο 5 ΚΜ έχουν υποχρεωτική την ασφάλιση περιβαλλοντικής ευθύνης.

3. Μελέτη Αξιολόγησης ΕΕ

2. Αποδοτικότητα

Η ELD είναι αποτελεσματική σε ορισμένα κράτη μέλη, αλλά όχι σε σημαντικό αριθμό άλλων ΚΜ.

Κυριότεροι λόγοι:

- i. Δυσκολία προσδιορισμού πότε εφαρμόζεται λόγω πολυπλοκότητας.
- ii. Η απουσία απαίτησης για κριτήρια σημαντικότητας στην εθνική νομοθεσία IED.
- iii. Η απουσία Πανευρωπαϊκού Συστήματος Οικονομικής Ασφάλειας για τις υποχρεώσεις.

3. Μελέτη Αξιολόγησης ΕΕ

3. Συνάφεια

Η ELD είναι σχετική με υφιστάμενες και νέες ανάγκες της ΕΕ.

Μεταξύ άλλων, οι ΦΕ που προκαλούν άμεση απειλή ή πραγματική ζημία στα ύδατα και τη βιοποικιλότητα δεν πρέπει μόνο να εκτελούν πρωτογενή αποκατάσταση· πρέπει αλλά και συμπληρωματική αποκατάσταση εάν η πρωτογενής αποκατάσταση δεν επαναφέρει έναν κατεστραμμένο φυσικό πόρο στην αρχική του κατάσταση, καθώς και αντισταθμιστική αποκατάσταση για την ενδιάμεση απώλεια του πόρου για άλλους φυσικούς πόρους και το κοινό. Καμία εθνική νομοθεσία εκτός της ΟΠΕ δεν περιλαμβάνει ευθύνη για συμπληρωματική ή αντισταθμιστική αποκατάσταση.

3. Μελέτη Αξιολόγησης ΕΕ

4. Συνοχή

Η ELD παρουσιάζει κενά σχετικά με τους ορισμούς της ζημίας στη βιοποικιλότητα και της ζημίας στο νερό, οι οποίες έχουν οδηγήσει σε περιοριστικές ερμηνείες που έχουν επηρεάσει αρνητικά την εφαρμογή της ELD.

Ασυνέπειες εμφανίζονται επίσης:

- i. σχετικά με την έννοια της «αυστηρότερης νομοθεσίας».
- ii. τη διασυνοριακή περιβαλλοντική ζημία
- iii. Η εφαρμογή των οδηγιών IED και SEVESO δεν έχουν λάβει υπόψη την προστιθέμενη αξία της ELD για την ΕΕ, ιδίως την ευθύνη για συμπληρωματική και αντισταθμιστική αποκατάσταση ζημιών στο νερό και τη βιοποικιλότητα.

3. Μελέτη Αξιολόγησης ΕΕ

5. Προστιθέμενη Αξία για ΕΕ

Η ELD εισήγαγε ένα πλαίσιο για την περιβαλλοντική ευθύνη σε ολόκληρη την ΕΕ που περιλαμβάνει ελάχιστα πρότυπα για υψηλό επίπεδο περιβαλλοντικής προστασίας, ιδίως την εισαγωγή συμπληρωματικής και αντισταθμιστικής αποκατάστασης στην ΕΕ. Η ευθύνη για τέτοια συμπληρωματική και αντισταθμιστική αποκατάσταση δεν υπήρχε στα ΚΜ πριν από την εισαγωγή της ELD.

Η ELD εισήγαγε επίσης διατάξεις για τη συμμετοχή του κοινού και την πρόσβαση στη δικαιοσύνη για πιθανές περιβαλλοντικές ζημίες.

4. Εφαρμογή Περιβαλλοντικής Ευθύνης στην Κύπρο

- Η Κύπρος όπως και αρκετά άλλα ΚΜ εντάσσεται στις χώρες που ουσιαστικά «βολεύονται» με την «κάλυψη» Περιβαλλοντικής Ευθύνης μέσω άλλων κάθετων περιβαλλοντικών νομοθεσιών.
- Σε νομοθεσίες όπως IED, περί Αποβλήτων και Ελέγχου της Ρύπανσης υπάρχουν άμεσα μέτρα επιβολής γεγονός που τις καθιστά πιο ελκυστικές και εύχρηστες.
- Το προϊόν Περιβαλλοντικής Ασφάλειας είναι ακόμα σε νηπιακό επίπεδο.
- Η διαδικασία προληπτικής αξιολόγησης της περιβαλλοντικής ζημιάς και κατά προέκταση το ύψος της Ασφάλειας δεν έχει θεσμοθετηθεί.
- Η ασφάλιση της Περιβαλλοντικής Ευθύνης δεν είναι υποχρεωτική.

5. Προκλήσεις - Εισηγήσεις

Θα πρέπει:

1. Να εξετασθεί το ενδεχόμενο υποχρεωτικής ασφάλισης για κάλυψη Περιβαλλοντικής Ευθύνης.
2. Να θεσμοθετηθούν διαδικασίες τόσο για αξιολόγηση περιβαλλοντικής ζημιάς από συγκεκριμένες δραστηριότητες και κατ' επέκταση για καθορισμό του ύψους της Ασφάλειας.
3. Να καθορισθεί ξεκάθαρα η διαχωριστική γραμμή και κατ' επέκταση να εξασφαλισθεί η αλληλοκάλυψη μεταξύ χρηματικής εγγύησης και ασφάλειας για αποκατάσταση σε περίπτωση περιβαλλοντικής ζημιάς.
4. Σε συνέχεια του 3 να συσχετισθεί η κάλυψη με την ορθή λειτουργία ή όχι της εγκατάστασης γεγονός που θα λειτουργήσει ως προληπτικός μοχλός πίεσης ώστε οι εγκαταστάσεις να λειτουργούν ορθά παίρνοντας όλα τα κατάλληλα μέτρα για αποφυγή «ατυχημάτων».
5. Ταυτόχρονα θα πρέπει ξεκάθαρα να εξασφαλίζεται η κάλυψη με τον ένα ή τον άλλο τρόπο η κάλυψη της αποκατάστασης της Περιβαλλοντικής Ζημιάς.

ΕΥΧΑΡΙΣΤΩ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΣΟΧΗ ΣΑΣ!

ΠΑΡΑΚΑΛΩ ΓΙΑ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

Δημήτρης Δημητρίου

Λειτουργός Περιβάλλοντος Α΄

Τηλ. 25802713, 99133602

Email: ddemetriou@environment.moa.gov.cy